

Caribien

– en slags rejsebreve fra Cuba, Trinidad/Tobago og Grenada

Af Sven Fenger

Caribien er navnet på en række tropiske østater, der omkranset af USA, Mellemamerika, Sydamerika og Atlanterhavet, breder sig fra Cuba i nord og vest til Trinidad i syd og Barbados i øst. I alt bor der ca. 30 millioner mennesker på øerne, og sprogene er spansk, engelsk og fransk.

Politisk er området en speget sag, ikke sprængfarligt som andre af Den 3. Verdens brændpunkter, men heller ikke uden betydelige politiske spændinger. Hvem husker ikke Cuba-krisen i 1962 eller USA's intervention i Grenada i oktober 1983. Eller på det nationale plan: De stadige politiske uroligheder i Haiti.

Stort set alle øer i Caribien, bortset fra Cuba, er under vestlig indflydelse. Det er især USA, der gør sig gældende, men Vesteuropa er i stigende omfang med i billedet. Og forrige århundredes intensive udbytning baseret på slaveri og udnyttelse af naturlige ressourcer med menneskelige og økologiske katastrofer til følge, parret med dette århundredes neoimperialistiske overgreb, har givet øerne et i hvert fald på overfladen ensartet præg: Udover palmerne og de hvide strande er det hotellerne, bankerne, de ærværdige palæer fra kolonitiden, bølgeblikshytterne rundt omkring byerne, lystyachterne og de ydmyge, små og åbne fiskerbåde. Overalt sidder en lille overklasse på rigdommene, mens langt den overvejende del

af befolkningerne befinder sig på levefodsskalaen fra eksistensminimum til tålelige middelklasseforhold, stadig med Cuba som undtagelsen.

Turismen er overalt, omfattende og stadig ekspanderende. *Bountyland* eksisterer, det kan hundrede tusinder af amerikanske og vesteuropæiske turister bevidne. *Great beaches* og *marvelous snorkeling* er hyppigt forekommende ord over rom-punchene i hotelbarerne. Og som grenadinen forsøder drinken, således forsøder et afdampet steelband i et hjørne af baren en tropisk solnedgang, der afmelder dagens stærke, stikkende sol og de lyse pastelfarver og indvarsler en duftende, eksotisk lummerhed nat.

Pulsen – livets og musikkens

Den caribiske nat er mørk som graven, og udenfor hotelområderne er det sparsomt med gadebelysningen. Men overalt hører man musikken: Fra hytternes ghettoblastere, fra en *panyard* på den anden side af bjerget, hvor et steelband øver, fra de forbi kørende *maxitaxi's* åbne vinduer. Den musik, der fascinerer og rykker, jo mere man kommer ind på den. Den musik, der fik mig, som så mange andre vesteuropæere, til at rejse om på den anden side af jordkloden. For man kan lytte til musikken i Europa, man kan læse om den, man kan opleve den på film, man kan forsøge at spille den, og man kan høre den

spillet live af turnerende caribiske musikere. Men hvis man for alvor vil dykke ned i den, er der ingen vej udenom: Den skal opleves, hvor den er født. Først når oplever man, at pulsen ikke bare er musikens puls. Den går også igen i måden at tale på, måden at gå på, måden at køre bil på, måden at købe ind på markedet på. Kort sagt: Musikens puls er livets puls i Caribien, tilbagelænet, stadig, medrivende og til tider eksplosiv.

Sprog, historie og musik er nøje forbundet i Caribien. Som sprogene er spækket med afrikanske, indiske og indianske låneord, således er de fastboende befolkninger også et broget skue. Her findes hudfarver i alle nuancer, lige fra det allermest blåligt sorte afrikanske, over det umiskendeligt indiske til det rent spansk-andalusiske. Men almindeligst af alt er blandingerne. For det er samfund, hvor kultursammenstød og kulturblandinger mere er normen end undtagelsen. Og bag *Bountyland*-virkeligheden findes der en virkelighed, der forekommer fantastisk rig midt i al den materielle armod.

Her er musikken omdrejningspunktet. Rødderne er først og fremmest afrikanske og europæiske, men også i mindre grad indiske, kinesiske, indianske. Og resultatet er musikkulturer, der under nærmest regnskovsagtige vækstbetingelser har vokset sig store, farverige og saftfulde: Fransk *contredanse*

Foto Sven Fenger

blev i Cuba parret med afrikansk rytmik og resulterede i blandingsformen *danzon*, der så senere blev til *cha-cha-cha*, og som sådan udbredt over den ganske vestlige verden. Sydeuropæisk troubadursang tilsat en god del afrikansk rytmik og indiske krydderier blev til det, der i Trinidad/Tobago kaldes *kaiso*, og som over hele verden har fået betegnelsen *calypso*. Faktisk ville musikhistorien i USA og Europa have fået et helt andet (og sikkert knap så farverigt) forløb, hvis det ikke havde været for inspirationen fra Caribien. Og det gælder ikke blot underholdningsmusikken, men også dele af den klassiske kompositionsmusik fra og med 2. halvdel af det 19. århundrede.

Kulturchok

Vi vil i de følgende artikler fokusere på Cuba, Trinidad/Tobago og Grenada vel

vidende, at disse lande ikke fuldt ud er mange og vidt forskellige nationer. Men dels rummer ovennævnte hver især eksemplariske musikkulturelle blandingsforløb, der kan give et fingerpeg om nogle generelle tendenser indenfor området. Dels repræsenterer de i hvert fald mindst to forskellige sprogområder, og dermed også to vidt forskellige baglande: Spanien og England. Dertil skal så siges, at bevæger man sig fra Cuba til Trinidad/Tobago, bevæger man sig fra et sort socialistisk Spanien til et sort indisk kapitalistisk England med et fransk/spansk bagland, hvis læseren ellers har fantasi til at forestille sig et sådant spring. Oplevet *live* føles det som intet mindre end et kulturchok. For det er et spring, der ændrer alt omkring én: Pulsen, sproget, musikken, mentaliteten. You name it.

Foto: Rolf Belling

Cuba

Pablo Milanés: »Santiago de Cuba«

Vers:

*Igen skal jeg gå i gaderne
i Santiago, engang så blodigt,
og på et torv så smukt befriet vil jeg
græde for dem der kæmpede.*

*Jeg skal komme fra øde egne
fra skoven og fra søen
og på et bjerg i Santiago
vil jeg mindes dem, der kæmpede.*

Omkvæd:

*Og sammen med de mange
der vil se vort land befriet
vil jeg kæmpe for en fremtid
vil jeg løsne endnu et skud.*

*Vi vil læse de brændte bøger
vi vil synge de glemte sange
vi vil elske i ruinerne
vi vil give landet vor styrke.*

Vers:

*Mine børn skal synge og lege
i Santiago på en åben gade
og markerne bære frugten
af tusinders kamp for livet.*

Pablo Milanés er en af grundlæggerne af den cubanske troubadurbevægelse, der under navnet *La Nueva Trova* vandt stor udbredelse i Cuba i 70'erne og frem. Den nye troubadursang afløste den tidligere mere direkte politiske protestsang, der med Carlos Puebla som den mest kendte repræsentant var fremme før, under og umiddelbart efter den cubanske revolution. *La Nueva Trova* er kendetegnet ved en lyrisk grundstemning og ved poetiske omskrivninger af såvel store som små problemer og begivenheder indenfor det revolutionære cubanske samfund.

Et anderledes udviklingsland

Cuba er den største og folkerigeste nation i Caribien. Landet er på størrelse med DDR, 115.000 km², og bebos af ca. 10 mill. mennesker. Havana er med et indbyggertal på 2 mill. landets hovedstad. Befolkningen er af vestafrikansk og spansk herkomst. Der findes franske og kinesiske efterkommere i landet, men i så lille en målestok, at det ikke præger landet væsentligt sprogligt og kulturelt. Sproget er spansk og den mest udbredte religion er katolicisme, dog blandet op med afrikanske ritualer og myter, som man oplever det overalt i Caribien.

Cuba var indtil ca. 1900 under spansk koloniherrredømme. Det var et landbrugsland med sukker og tobak som de vigtigste afgrøder, og produktionen var iøvrigt økonomisk sikret, fordi stort set alt arbejde blev udført af slaver. I det 0. århundrede afløste USA spaniernes herredømme over øen, og dette forhold varede indtil 1959, hvor Fidel Castros guerillahær overtog magten og gjorde landet til en socialistisk republik med nær tilknytning til Sovjet og Østeuropa.

Idag er landet en blanding af en moderne industrination og ikke mindst på grund af den amerikanske handelsblokade et samfund, der kun lige med nød og næppe økonomisk holder skindet på næsen. Men samtidig er Cuba et samfund, der forekommer mirakuløst velorganiseret, selv efter skandinavisk målestok, i forhold til de omkringliggende samfund, USA medregnet. Således kan f.eks. stort set alle cubanere læse og skrive, og sundhedsvæsenet virker nærmest forbilledligt. Det kan man opleve ved selvsyn, hvis man skulle pådrage sig en skade eller en sygdom under sit besøg i landet.

Kulturen – et statsligt anliggende

Kulturelt udviser landet en enestående rigdom. Musik, litteratur, dans, teater og bildende kunstarter er statsstøttet og har efter vesteuropæisk målestok uhørt gode vilkår, lige fra topprofessionelt internationalt plan til regionalt amatørplan. Og samtidig sikrer kulturpolitikken i landet, at vejen bagud, rødderne, og vejen frem, de nye strømninger, står stærkt og understøttes på lige fod med aktuelle kulturelle strømninger i landets samlede kulturudbud. Et sandt Eldorado for rejsende i musik, hvad da mange, ikke mindst danskere, også har erfaret indenfor de senere år.

Trinidad/Tobago

Chalkdust: »Chauffeur wanted«

Vers:

*You asking me what is wrong with
Trinidad*

*You can't understand why things gone
so bad.*

*You say we so rich in human resources
and yet the country going to pieces.*

*Well let me tell you my friend where we
went wrong,*

*after Eric Williams old car break down,
we called in NAR,
we ordered a next car
and installed a new driver.*

Omkvæd:

*With Thirty-three passengers from the
Party*

*we gave him a maxi taxi,
fitted with magwheels, tape deck,
computer,
air conditioned, eight cylinder.*

*With posh new fittings this maxi car
arrived.*

*Then it start to swerve and nose dive.
It took a year for passengers to realise,
they say »the new driwer cannot drive«.*

*Eric Williams: Leder af det konservative parti
Peoples National Movement, præsident indtil
sin død i 1980.*

*NAR: National Alliance for Reconstruction,
et højredrejet parti.*

*posh: smart
swerve: slingre*

Chalkdust, hvis egentlige navn er Hollis Liverpool, er en legendarisk calypsosanger, der bl.a. er kendt for sine sa-

tiriske og stærkt politiske calypsoer. Ovenstående er et uddrag af den calypso, han vandt monark-titlen med ved dette års karneval i Port of Spain.

Rigdom og krise

Trinidad/Tobago er placeret nederst på kortet over Caribien. Landet er dobbelt så stort som Luxembourg, 5.130 km², og bebos af ca. 1.2 mill. mennesker, hvoraf lidt over 100.000 bor i hovedstaden Port of Spain. Befolkningen består af 40% afrikanere, 40% indere og 20% alt godt fra havet. Det officielle sprog er engelsk, dog i en udgave der, når det gælder talesproget, kræver en betydelig indsats at sætte sig ind i og forstå. Dels er udtalen et kapitel for sig, milevidt fra internationale normer. Dels er sproget fyldt med afrikanske og indiske udtryk. Og som sproget blomstrer, således blomstrer landet også religiøst. Katolicisme, protestantisme, hinduisme, islam og rastabevægelsen eksisterer side om side, uden at det kommer til de store sammenstød af den grund.

I tidsrummet fra Columbus kom til landet i 1498 til omkring 1800 var landet under spansk herredømme. Herefter blev Trinidad/Tobago en britisk kronkoloni. Slaveriet ophævedes allerede i 1838, hvorefter indere i stort tal indvandrede til øerne og tilbød sig som billig arbejdskraft. Landet blev selvstændigt i 1962 og oplevede op gennem 70'erne og i starten af 80'erne et økonomisk boom af de helt store, fordi landets eksportartikel, olie, pludselig blev en eftertragtet og dyr vare på det internationale marked. Det følgende fald i oliepriserne fra midten af 80'erne fik herefter nærmest katastrofale følger for landet. Hvor man før med rette havde

betragtet sig som det i særklasse rigeste land i Caribien, befandt man sig nu pludselig meget nær på total økonomisk ruin. Alle oliepengene var gået til forbrug, import af luksusvarer udefra. Landbruget var på det nærmeste gået i stå, fordi det var billigere og nemmere i opgangstiderne at importere frem for at producere. Man havde vænnet sig til at arbejde minimalt og alligevel tjene uforholdsmæssigt meget.

Landet er idag i sin første fase af en social genopretning. Arbejdsløsheden er enorm, næsten 50% og befolkningen har måttet acceptere en levnedssænkning på omkring 200%. Landet slås med kriminalitet og narkoproblemer, og vejen ud af krisen synes meget lang.

Karnevallet er Gud

Kulturelt virker landet både rigt og fattigt. Karnevallet i Port of Spain bliver af mange betragtet som det flotteste og smukkeste i verden. Den måned, det hele foregår, står i musikens, dansens og kostumernes tegn i et sådant omfang, at man som dansker uvægerligt taber pusten, samtidig med at man langsomt, men sikkert bliver indfanget, forført, for til sidst at overgive sig totalt til denne festens og livsglædens apotheose. Og når karnevallet er ovre, og alle allerede dagen efter diskuterer næste års karnval, er man pludselig også med i diskussionen og i færd med at planlægge at komme igen næste år. For karnevallet er et overflødhedshorn, hvor en relativt lille befolkning præsterer et helt imponerende kulturbud, som større og rigere nationer kun drømmer om.

Men samtidig er Trinidad/Tobago udenfor karnevalssæsonen kulturelt et hul i jorden. Steelbands'ene, calypso-

sangerne og socaorkestrene eksisterer, men så er der heller ikke meget mere. Et statsligt styret musikliv findes så at sige ikke, heller ikke indenfor undervisningssystemet. Et livskraftigt kulturelt liv er her henvist til et frit marked

Grenada

The Mighty Scaramouche: »Sweet Grenada«

Omkvæd:

*Sweet, sweet Grenada
a lovely place in The West Indies
and if you want to feel nice
always visite The Isle of Spice.*

Vers:

*Forein' has asked me every day
why we people so merry and gay?
These are the words that I turn and say:
You can sleep all night
and you can swim all day,
when you wake in the morning
the sun bright you here
so anytime you feel unhappy,
any time that you feel unhappy
pay us a visite in this country.*

William Elcock har indtil flere kunsternavne: *The Mighty Scaramouche* og *The Singing Taxidriver*. Det sidste henryder til, at han supplerer indtægterne fra showbiz op med indtægter fra taxakørsel. Hvilket ikke siger så meget om hans evner og kvaliteter som calypso-sanger som om de vanskelige vilkår,

og de frie kræfters spil, og det er også fint nok. Men faren for, at landets musikkulturer bliver overhalet indenom af den strømlinede internationale musikindustri, ligger lige for – i hvert fald udenfor karnevalssæsonen.

musikere lever under i et lille øsamfund i Caribien. Scaramouche fik sin »uddannelse« i calypsotelte i Port of Spain i 60'erne og er en calypso-sanger af den gamle skole. Dvs. at calypsoens budskab er pakket ind i ironiske og poetiske vendinger i en sådan grad, at det kræver ikke så lidt indforståethed hos tilhørerne at fange det ofte dobbeltbundede budskab. Læs ovenstående digt igen og tænk på, at Scaramouche på den ene side lever af turisme som calypso-sanger og som taxachauffør, og på den anden side må arbejde hårdt for at overleve. Både hotellerne og hytterne af bølgeblik er med i sangen.

Et provinsielt Caribien

Grenada ligger nord for Trinidad/Tobago og er i udstrækning en ø på størrelse med Samsø og Tunø tilsammen, 344 km². Landet har 110.000 indbyggere, hvoraf ca. 20.000 bor i hovedstaden St. George's. Den altdominerende del af befolkningen er af afrikansk oprindelse. Sproget er engelsk og inde-

holder de samme grammatiske uregelmigheder og afrikanske berigelser, som det er tilfældet i nabolandet mod syd. Religiøst er befolkningen delt mellem protestanter og katolikker, og rastabevægelsen har også her mange tilhængere.

Øen har været under spansk, fransk og senest engelsk herredømme, før landet i 1974 blev selvstændigt. Grenada oplevede i begyndelsen af 80'erne en mindre socialistisk revolution. Men hvor revolutionen i Cuba var styret af en stærk og enig elite, var situationen i Grenada for kaotisk og det revolutionære regeringsparti, New Jewel Movement, for splittet, således at den amerikanske invasion i 1983 blev hilst vel-

kommen, ikke blot af de amerikanere, der befandt sig på øen, men også i vid udstrækning af den lokale befolkning. Siden har Grenada været ledet af en demokratisk USA-venlig højredrejet regering.

Grenada er et landbrugsland, og har som Trinidad/Tobago ikke oplevet et olieboom og derfor heller ikke tilsvarende kolossale op- og nedture. Forskellen på rige og fattige er enorm, men alligevel virker fattigdommen ikke så ubarmhjertig og håbløs som i nabolandet. Alt foregår i et roligere tempo. Alle har et lille stykke jord, hvor man kan dyrke sine *sweet potatoes* og dermed få

et gratis tilskud til middagsbordet – hvilket også er nødvendigt, hvis man skal kunne spise sig mæt hver dag.

Rødderne er der – endnu

Kulturelt ligner landet Trinidad/Tobago, men også her med den væsentlige tilføjelse, at alt er mindre, mere provinsielt og dermed også mere tæt på rødderne. Det er simpelthen lettere at op-søge og opleve oprindelige blandingsformer her. Alt i alt er det indtil videre et land, der kulturelt hviler i sig selv. Men det er nok et spørgsmål om tid, før masseturismen for alvor sætter sig igennem og forandrer landet til det ferieparadis, Cuba var for nordamerikanerne i 40'erne og 50'erne.